

СТАНОВИЩЕ

От проф. д-р Веска Шошева относно дисертационен труд на Симеон Иванов Сапунджиев за присъждане на ОНС „доктор” в ПН 3.4 Социални дейности (Клинична социална работа с лица с психични разстройства) на тема „Превенция на социалното изключване при хора с психични разстройства”.

Дисертационният труд, представен от докторанта Симеон Сапунджиев, разглежда проблем с особена актуалност, обусловена от динамичните промени в социалната сфера през последните години. Съсредоточаването му върху групата лица с психични разстройства и извеждането на проблемите им, пряко свързани с процесите на социалното изключване, обикновено в повечето случаи гравитират около необходимостта от лечение и обгрижване на тези лица. В представения дисертационен труд е потърсен друг прочит на всички възникващи социални проблеми при лицата с психични разстройства, като вниманието на докторанта е съсредоточено основно върху превенцията на социалното им изключване. Основните въпроси, свързани с превенцията именно на социалното изключване при хората с психични разстройства, докторантът подлага на задълбочен и сериозен анализ. Структурата на изследователската процедура разкрива по недвусмислен начин логиката, която докторантът е търсил за да очертае, изведе и защити предложен от него „модел” за социално включване на групата лица с психични разстройства.

Изследването е разгънато в четири глави, като приложенията са изведени в самостоятелно книжно тяло. Илюстрацията на динамиката, в която е реализирано изследването, е представена в 28 таблици и 11 диаграми. Релевантната литература включва 119 източника на български език, 34 на английски, 11 руски и 1 на френски език.

Съдържанията на глава първа и глава втора по интересен начин ни поднасят идеята на автора за избора му на проблем. След разглеждането на социалното изключване на лицата с психични разстройства, като съществен недостатък на случващото се в социалната сфера, докторантът насочва вниманието си към необходимостта от профилактика и превенция на тъкмо това социално изключване. Подробно в тези две глави той извежда значимостта на социалната подкрепа в контекста на психо – социалната работа при тази група лица. Оценявам в разработката като добро попадение изведената дискусия за стигмата, стигматизирането, а оттук и

дискриминацията на лицата с психични разстройства, проявяваща се под една или друга форма в социума. Според мен това е и много сполучливо изграден мост към представянето на различните модели и подходи за психо – социална рехабилитация, които докторантът представя – пет компонентен модел, практико – приложен модел на психо – социална подкрепа „CALMER”, модел „РАСТ” и др. Добрата информираност на Симеон Сапунджиев по отношение съдържателната страна и практико – приложните ефекти от тези модели му е предоставила възможност коректно да изведе позитивните елементи във всеки един от тях, както и да очертае възможностите, които тези модели носят при добра реализация в непосредствената практика за лицата с психични разстройства.

Подробното разглеждане на дисертационното изследване позволява да се изведат две основни изследователски полета, всяко едно от които е със свои фокус и акценти, но паралелно с това взаимно преплитат се и взаимно изясняващи замисъла на докторанта. Казаното дотук е защитимо от самото съдържание на представеният дизайн на дисертационния труд.

Изведените цел, задачи, предмет, хипотеза и методи са адекватно формулирани. На дискусия може да се подложи обекта на изследването, тъй като лицата с психични разстройства са участници в изследването, а обектът е самата психо – социална работа, реализирана в контекста в социалното им включване. Отбелязвам това, тъй като предмета на изследването е много точно формулиран, изведен и конкретизиран и води именно към самата психо – социална работа, участници в която са именно лицата с психични разстройства. Цялата разработка по-нататък ясно подкрепя това съждение, нещо повече, съдържанието на дисертационния труд ясно формулира обекта именно по този начин.

Отбелязаното дотук определя параметрите на първото изследователско поле, където в теоретичен аспект много добре са защитени от докторанта разгърнатите до момента в практиката и анализирани от теорията концепции, възгледи, анализи.

Като значим принос на дисертационния труд определям разработения от докторанта модел, който според мен е сериозна реплика към работещите клинична социална работа социални работници. Трябва да се отбележи също така сериозния и задълбочен анализ, който докторантът реализира на самата клинична социална работа с лица с психични разстройства. Това определено говори за доброто познаване в

съдържателен и организационно – функционален плана на клиничната социална работа, доброто познаване на специфичните и характеристики и възможностите, които имплицитно се съдържат в нея по отношение превенцията на социалното изключване, както и успешната социална адаптация и преодоляването на алиенацията. Отбелязвам този факт, тъй като в някои от университетите в страната, подготвящи социални работници, клиничната социална работа не се разглежда в обхвата и значимостта и относно превенцията и профилактиката, както и като специфичен подход за интервениране. Акцентът, който е поставил Симеон Сапунджиев върху същността на клиничната социална работа и насочеността му към разкриване на онези възможности, които тя носи, предоставя изключителната възможност за оценяването и като необходимост и при подготовката на социалните работници за нейното задълбочено изучаване и формиране на умения за прилагането ѝ.

Разработеният модел за превенция на социалното изключване при хора с психични разстройства по своята същност, съдържание и възможности за приложимост в практиката е с ясна, определена, конкретна насоченост – пълноценно социално функциониране на лицата с психични разстройства с дискурс социално включване на тези лица в пълния му обем и осъществимост.

При разработването на модела е използван богат инструментариум, сполучливо подбран от докторанта, което позволява моделът да стъпи върху сериозен набор от категории и променливи при интервюиране на специалисти с различни професии – социални работници, психолози, психотерапевти и др. Включването на тези специалисти в процедурата с цел извеждане на съществени и значими променливи разкрива уменията на докторанта да търси и извежда съществени параметри на социалната работа, присъединяваща към себе си дейности и практики на специалисти от различни социални сфери. С всичко това Сапунджиев още веднъж подчертава, че социалната работа привлича към себе си професионалисти от различни области и техните аргументи, мнения и становища за успеха на социалната работа трябва да бъдат обект на анализи. Това добре проличава в отговорите на въпросите на проведеното интервю, което е осъществено, разкриват се интересни моменти от случващото се в обществото, като отношение към лицата с психични разстройства, качеството на болничната и психиатрична здравна грижа, качеството на социалните услуги и т.н. към и за лицата с психични разстройства. Основание за този подробен

анализ и изводите, направени от докторанта, определено могат да се свържат с неговата добра теоретична и практическа подготовка, с натрупания личен опит.

Аналитичната част, предхождаща модела, заслужава особено внимание, тъй като тя очертава всяка позиция в него, относно реализацията в пълнота на замисъла на докторанта при използването на психо – терапевтичния подход в контекста на когнитивно – поведенческата терапия. Точно тази аналитична част, много добре осъществена, дава възможност в модела по-нататък подробно да бъдат изведени: начинът, по който трябва да се сформира групата; социалните умения и уменията за общуване с другите; поддържането на личната и битова хигиена; неформалните взаимоотношения в социалната среда; взаимоотношенията с интимния партньор; същността на психичните разстройства; диагнозата; предупредителните сигнали; различията между психотерапия, психиатрия и консултиране и т.н.

Обясненията към всички тези стъпки при груповата работа са представени много добре от докторанта и позволяват лесната и адекватна приложимост на модела.

Представената експертна оценка недвусмислено извежда значимостта на практико – приложният модел, разработен от Симеон Сапунджиев. Модела, който предлага докторантът е иновативен по своя характер и пряко насочен към превенция на социалното изключване при целевата група. Реализираното проучване и изводите от него категорично подчертават това.

Положителна оценка в дисертационното изследване трябва да бъде дадена и на сполучливо реализираната извадка както на участниците в процедурата, така и на привлечените експерти. Всички те като представители на различни институции, ползващи се от социални услуги, работещи в тях като специалисти или преподаватели във висши училища със своите мнения и отговори на въпроси подкрепят идеята, заложена от докторанта в изследователската процедура.

Представените от докторанта приноси на дисертационното изследване очертават научния и практико – приложен характер на процедурата. Приемам предложените от докторанта приноси като отбелязвам, че някои от тях биха могли да бъдат групирани.

Предложените 8 самостоятелни публикации, отразяват етапите от разработката на дисертационния труд и носят най-характерните моменти от него.

Авторефератът представя коректно и в достатъчен обем дисертационното изследване.

Към докторанта имам следния въпрос: В процеса на реализацията на модела би ли могла да се използва т.нар. „ментална карта”, чрез която да се оптимизира процеса на овладяване на различните социални умения, както и преодоляването на различните депресивни състояния при лицата с психични разстройства?

Заключение

Представеният от Симеон Сапунджиев дисертационен труд е значимо по своята същност изследване с иновативен характер. То носи характеристиката на научно проучване с практико – приложна стойност, което е абсолютно необходимо в социалната теория и практика. При разработката му докторантът е показал умения за подбор на актуален проблем и способност за дълбочина на изследването му.

Всичко това ми дава основание да предложа на уважаемите членове на Научното жури да присъдят на Симеон Иванов Сапунджиев ОНС „доктор”, област на висше образование Социални, стопански и правни науки, ПН 3.4 Социални дейности.

28.05.2020

Изготвил становището:

Стара Загора

проф. д-р Веска Шошева